

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการสร้างความสามารถประมงพื้นบ้าน ในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศบนฐานคิดมิติหญิงชาย

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคือภัยคุกคามยิ่งใหญ่ที่สุดที่กลุ่มเปราะบาง อันประกอบไปด้วย ผู้หญิง เด็ก และเยาวชน ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และกลุ่มคนเล็กคนน้อยของสังคม อันประกอบไปด้วย คนยากจน เกษตรกรรายย่อย ประมงพื้นบ้าน กลุ่มชาติพันธุ์ และชนเผ่าพื้นเมืองทั่วโลกกำลังเผชิญ ดังนั้น พวกเราจึงต้องลุกขึ้นมาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

ที่ผ่านรัฐบาลบอกว่าจะปกป้องพวกเรา แต่พวกเขากลับยังไม่ได้ใช้ความพยายามมากเพียงพอที่จะหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อไม่ให้ทำลายชีวิตและอนาคตของพวกเราามากไปกว่านี้ เรากลุ่มประมงพื้นบ้าน ประมงขนาดเล็ก และผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจึงมีประเด็นข้อเสนอที่สำคัญ ประเด็น ดังนี้

ข้อเสนอนโยบายเชิงหลักการ

1. หลักการ “การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายและตัดสินใจบนฐานประชาธิปไตย” กล่าวคือ การกำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการของรัฐต้องเกิดขึ้นภายใต้กระบวนการเรียนรู้ รับทราบ ตัดสินใจ และติดตามร่วมกันบนพื้นฐานของหลักการของประชาธิปไตย ภาครัฐทำหน้าที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนา การกำหนดนโยบายและวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ภาครัฐต้องเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าไปในแผนพัฒนาในพื้นที่เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นผสมผสานกับหลักการแห่งความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. หลักการ “ความยุติธรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ความยุติธรรมและความเป็นธรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อความไม่เป็นธรรมทางสังคม ความเหลื่อมล้ำ ความยากจน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้นจึงต้องมีการทบทวนและปฏิรูประบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กฎหมาย นโยบาย กลไก ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม ชรรมาภิบาล การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และคำนึงถึงผลกระทบและการมีส่วนร่วมของหญิงและชาย กลุ่มชุมชน คนชายขอบ และกลุ่มผู้เปราะบาง

3. หลักการ “ความสมดุลของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ คือฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์” กล่าวคือการกำหนดนโยบายแผนด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพิงความสมดุลของระบบนิเวศในการดำรงชีวิต และปกป้องมนุษย์จากระบบอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งอาจนำมาสู่ภัยพิบัติทางธรรมชาติได้ ดังนั้นการปกป้อง คุ้มครอง อนุรักษ์ พื้นฟูระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพโดยความร่วมมือกับทุกภาคที่เกี่ยวข้องจะนำไปสู่การสร้างชีวิตที่ดีร่วมกัน
4. หลักการ “เคารพในความหลากหลายทางเพศชาติพันธุ์ และพหุวัฒนธรรม” สังคมไทยมีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ และปัจจุบันการยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายทางเพศก็เปิดกว้างขึ้นและเป็นที่รับรู้ของทุกภาคส่วน ดังนั้นภาครัฐจึงต้องนำหลักการดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการ การออกแบบและกำหนดนโยบาย ให้ลดความแตกต่างหลากหลาย เปิดให้ทุกกลุ่มที่หลากหลายได้เข้าถึงสิทธิอย่างเท่าเทียมแท้จริง
5. หลักการ “ศาสตร์และศิลป์แห่งการบูรณาการองค์ความรู้” กล่าวคือ ภาครัฐต้องสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรระดับเชี่ยวชาญ และโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และภาครัฐต้องการบูรณาการความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่พัฒนาขึ้นในบริบททางกายภาพและวัฒนธรรมในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์ความรู้ที่จากการปฏิสัมพันธ์และการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติในอาณาบริเวณแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะลักษณะจำเพาะของภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวพันเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกันมิติทางสังคมและสิทธิชุมชน

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

1. การจัดทำระบบฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญเพราะบริบทพื้นที่ทั้งกายภาพและชีวภาพและกลุ่มต่างๆ ของพื้นที่ที่มีความหลากหลายและแตกต่างกัน ดังนั้นรัฐจึงควรให้ความสำคัญกับ (1) การจัดระบบข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการคาดการณ์สภาพอากาศในอนาคตเพื่อประเมินความเสี่ยงและนำไปสู่การจัดการเชิงระบบ/องค์รวม/พื้นที่ภูมินิเวศ โดยมีการวางแผนร่วมกัน (2) การวางแผนการจัดการพัฒนาระบบและการติดตามตรวจสอบ ร่วมกันระหว่างชาวบ้าน ท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และในระดับนโยบายด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และ (3) การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลแบบแยกเพศ เชื้อชาติ อายุ และอาชีพ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการทำงานจึงเป็นความจำเป็นเบื้องต้น ที่ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญ เพราะฐานข้อมูลนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นเครื่องมือในกำหนดมาตรการ

แผนงาน และโครงการเพื่อการเสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างเพศ แต่สามารถทำให้รู้ถึงความต้องการที่แตกต่างกันระหว่างเพศในการที่จะสนับสนุนหรือส่งเสริมเพื่อสามารถเข้าถึงโอกาสได้อย่างเท่าเทียม

2. **การบูรณาการมิติความเสมอภาคระหว่างเพศ** : สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกลุ่มคนเปราะบางให้มากขึ้น เช่น กลุ่มผู้หญิงที่พบว่าจะได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าผู้ชาย โดยยกระดับผู้หญิงให้อยู่ในสถานะผู้นำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคม ส่งเสริมการสร้างคุณค่าทางภาวะผู้นำให้กับผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการขับเคลื่อนงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการพัฒนาต่างๆ อีกทั้งเปิดโอกาสและพื้นที่เพื่อให้ผู้หญิงได้นำทักษะ ความรู้ ความสามารถ และภูมิปัญญาดั้งเดิมมาร่วมแก้ไข และจัดการปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนการเพิ่มโอกาส ช่องทาง และเป็นการสร้างหลักประกันเบื้องต้นให้ผู้หญิงได้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย วางแผน ปฏิบัติการ สร้างทางออกที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของประชาชนหญิงและชาย ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ
3. **การสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์และวางแผนปรับตัว** เพื่อลดผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ และจะต้องสนับสนุนการฟื้นฟูและรักษาระบบนิเวศที่เป็นฐานอาชีพของชุมชนชายฝั่ง เช่น การกำหนดเขตอนุรักษ์ ชายฝั่ง ควบคุมการทำประมงแบบทำลายล้าง การส่งเสริมการทำประมงพื้นบ้านแบบยั่งยืนและฟื้นฟูทรัพยากรทะเลให้มีความอุดมสมบูรณ์ ควบคุมและติดตามขยะและมลพิษทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น รวมทั้งจะต้องสร้างทางเลือกที่หลากหลายให้กับชุมชนชายฝั่ง เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การพัฒนาสินค้าประมงปลอดภัย ให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ หรือการจัดสรรพื้นที่สาธารณะเพื่อให้มีที่ดินในการทำการเกษตร ให้ผู้หญิงมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ลดการพึ่งพิงทรัพยากรทะเลเพียงอย่างเดียว
4. **ควรมีการศึกษาวิจัยบทบาทผู้หญิงภาคประมงในด้านเศรษฐกิจ สังคมและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างในหญิงและชาย และความสามารถในการปรับตัว การรับมือกับความเสี่ยง ตลอดจนผลกระทบต่อระบบนิเวศ ต่อคนกลุ่มต่างๆ ตามสถานะเศรษฐกิจ วัย ไม่ใช่วิเคราะห์เป็นองค์รวม**
5. **พัฒนาศักยภาพกลไกทำงานระดับชาติและระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง** เช่น คณะกรรมการประมงจังหวัด คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทรัพยากรทะเลและชายฝั่งแต่ละจังหวัด กรมประมง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่งที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถรับมือกับความเสี่ยงผลกระทบทั้งจากภัยธรรมชาติ เสริมสร้างความเข้าใจให้สามารถบูรณา

การมีมติเพศสภาพในงานการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปในแผนงานและงบประมาณตามแผนงานเดิม
ได้

6. การปรับปรุง แก้ไข และปรับเปลี่ยนนโยบาย แผนงาน กฎหมายและระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณภาพชีวิตประมงพื้นบ้านควรดำเนินการเป็นลำดับต้น เพราะภาคประมงเป็นหุ้นส่วนหนึ่งของการ
พัฒนา ดังนั้น การปรับปรุงระเบียบข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วม และการขับเคลื่อนให้มีการรับรองสิทธิชุมชน
การยกระดับความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นวาระร่วมของสังคม จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม เช่น แก้ไขเพิ่มเติมพระราช
กำหนดการประมง พ.ศ. 2558 และ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2560 บางส่วน กำหนดโควตาการจับสัตว์น้ำ
เป็นปริมาณน้ำหนักสัตว์น้ำจริงที่จับได้ แทนการให้โควตา เป็นจำนวนวัน ควบคุมการจับสัตว์น้ำวัยอ่อน
หรือสัตว์น้ำเศรษฐกิจขนาดเล็ก ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น เพราะนโยบาย แผนงาน
และกฎหมายเหล่านี้ต่างส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เป็นฐานการผลิตของประมงพื้นบ้าน และเป็นส่วนที่
ทำให้ประมงพื้นบ้านมีความเปราะบางต่อการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้น
7. การพัฒนากองทุนการปรับตัวและกองทุนประกันกรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเกิดภัยพิบัติ ภาคการประมง
โดยเฉพาะชาวประมงพื้นบ้าน และประมงขนาดเล็กมีความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ
ธรรมชาติ หรือความผันแปรของสภาพอากาศมากเพราะการประกอบอาชีพสัมพันธ์กับภูมิอากาศโดยการ
ที่ผ่านมามีพบว่า ชาวประมงพื้นบ้าน และประมงขนาดเล็กมีแนวโน้มที่เรือและอุปกรณ์ในการทำประมงได้รับ
ความเสียหาย หรือได้รับบาดเจ็บและถึงแก่ชีวิตเพิ่มขึ้น ดังนั้นภาครัฐจึงจำเป็นต้องออกแบบการประกันภัย
ให้ครอบคลุมการเกิดเหตุภัยพิบัติทางทะเลของประมงขนาดเล็กและจัดตั้งให้เป็นกองทุนประกันภัยเฉพาะ
สำหรับประมงพื้นบ้านและประมงขนาดเล็ก และต้องมีการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการปรับตัวหรือสร้าง
ทางเลือกทางอาชีพให้กับชาวประมงพื้นบ้านหรือประมงขนาดเล็กให้สามารถดำรงชีวิตภายใต้สภาพ
ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปได้